

762 29.12.71

Språkvårdsspalten

Om kurage och kurvor

En läsare har fäst sig vid formen *fantats* i betydelsen »funnits» och undrar hur den skall förklaras. — Dialektformen (det har) *fantats* tillhör så vitt jag vet egentligen nyländska folkmål. Orden *fann* har i äldre svenska en biform *fant*. Till den har man lagt *-ats* som finns i många ord såsom *kallats* — *fantats* är en »analogisk» form, som det heter i språkvetenskapen. Också i österbottniska mål finns det flera säregna former i stället för *fanns*, *funnits*, t.ex. *fin-dist* och *fandist* i mellersta Österbotten, *finsta* i norra Österbotten.

»I radio hör man ibland t.ex. *arrangera* uttalat med ett märkvärdigt *sje*-ljud, »surrande» eller vad man skall kalla det. Är det riktig svenska, kanske riktigare än att uttala med vanligt *sje*-ljud?» — Uttal av *arrangera*, *kurage*, *beige* m.fl. ord med s.k. tonande *sje*-ljud, det som frågeställaren kallar »surrande» hör hemma i franska. De nämnda orden är nämligen av franskt ursprung. I äldre tid var kunskaper i franska vanliga i vissa kretsar; det förekom att förnäma familjer hade franska guvernanter, hemlärarinnor. För svenskan är ljudet i fråga främ-

● De gamla guvernanterna införde en del främmande språkljud. Det finns folk som t.ex. uttalar *kurage* med tonande *sje*...

mande i stort sett — ett liknande ljud kan ibland höras i österbottnisk dialekt, i ord som *väddjin* »vägen» med ett skarpt uttalat *j*-ljud. Utan stöd av *d*-ljudet är det svårt för oss att uttala ett tonande *sje*-ljud. (För många är ljudet välbekant från engelskan. Också där finns det oftast efter *d* så-

som i *large* »stor», men ibland också annars, i franska ord, t.ex. kosmetiktermen *rouge*.) Att uttala tonande *sje*-ljud i *arrangera* osv. torde, så vitt jag vet, nästan uteslutande förekomma i vissa kretsar i Helsingfors, i Sverige förekommer det inte. Det kan betraktas som en helt onödig grannlåt, en i och för sig intressant kvarleva från den tid som gått.

»Man hör ofta ordet *häv*. Är det ett finskt ord — det finns ju ett ord *häävi* på finska.» — Först skall det fastslås att *häv* är ett gammalt svenskt ord, som hör samman med ordet *hava*: grundbetydelsen är »det som man kan ha», »det som är värt att ha». Det har sedan fått betydelse som »ståtlig», »duglig, bra». Ganska vanligt är uttrycket *det är inte så hävt*

med honom. I Sverige är ordet dialektalt, och det är vanligt i våra folkmål, men förekommer också i stadsspråk. Det finska *häävi* har inkommit från svenskan.

»En föreläsare kommenterade en stigande kurva med att säga att den *rasa upp*. Jag har för mej att man åker utför vid *ras*.» — Normalt används *rasa* om »rörelse nedåt» eller »snabb rörelse framåt» — *rasa ned*, *rasa iväg*. Men det finns enstaka exempel på att ordet brukas om »rörelse uppåt»; jag har i Akademins stora ordbok sett ett exempel från 1954 ur Aftonbladet, där det står »Priserna rasade uppåt». Föreläsarens uttryck är alltså inte absolut otänkbart, men lite överraskande är det faktiskt.

CARL-ERIC THORS